

Minnesanteckningar

Arkivpedagogiskt forum

9 oktober 2018, Stockholms stadsarkiv

Deltagare: se särskild lista.

Kettil inleder.

Dagens träff har skola som målgrupp skola. Men precis som vanligt "funkar det för 14-åringar funkar det för de flesta!"

Mikael Bruér

Jobbar idag med nationella prov, och kursplanerna i historia

Läs mer om historie-undervisning och SO: SO-ämnena i blickfånget, skriven av Mikael Bruér

Läroplanen från 94 var den första läroplanen som skrev in att man skulle jobba med arkivmaterial. Men få visste hur när och varför till en början. I nu gällande kursplan, lgr 11 är det väldigt starkt uttryckt att man ska jobba med källor.

Ett bra material som finns heter "Ögonvittnen berättar". Skrevs för läroplanen som gällde fram till 1980. Gammal alltså, men en bra bok

Historia och internet

Kunskapen först! Alla resurser man använder ska stärka lärandet!!!

Alla elever ska kunna använda digitala medel för kunskapssökande.

Mål med historieundervisningen: Referenskunskaper ska utvecklas hos eleven.

För att nå detta behöver man jobba med källanvändning, historiebruk och hantera historiska begrepp

Läromedelssituationen i skolan är katastrofal

Vad som ofta saknas:

- Kommissionen mot antiziganism
- Samisk kultur
- Historiska kartor

Bra sidor:

Teaching history

Levandehistoria.se

Historiska.se

Elever ska lära sig att

”Använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer”

Ofta köper skolor digitala läromedel, i tron att man kan spara pengar. Men ofta är det inte så bra.

Alla läromedel behöver uppdateras med jämna mellanrum

Forum för levande historia, sett brett över hela läroplanen, är det klart bästa komplementet till läromedlet

Kartor saknas nästan helt i befintliga läromedel

Teaching history är ”fullständig”. Riktat sig till USAs skolor. Blandar högt och lågt. Det närmsta man kan komma i Sverige idag är SO-rummet, men de är inte ens i närheten.

Joakim Vendell är duktig – har skrivit Historia 1,2,3. Sök inspiration här!

[Historiebruk: exempel och exempel](#)

Lärare vill hitta material som går att använda direkt. Behöver inte tolka om, eller bearbeta

Goda exempel på olika arbetsmaterial

Historia 123

Forum för levande historia

Lärare har inte tid. Har inte eget material, ibland inte egen kompetens...

[Goda resurser på nätet idag](#)

Historiska källor; metod och material

Referensmaterial för lärare:

Riksarkivets forskarsal

Stockholmskällan

Olika arbetsmaterial

Forum för levande historia

Föreningsarkivet i Jämtlands län, arkivochlarande.se

Historieundervisningen i källorna

Det är ett stort problem med källkritiken i undervisningen

2/3 får undervisning i basal källkritik. Men det handlar mest om att "Håll dig kritisk till källorna"

So-granskning: historisk dimension saknas nästan helt. Jobbar med källkritiken som en del, inte som en del av en helhet

Någon djupare strukturerad diskussion om kritisk granskning och källkritik observerar skolinspektionen sällan på de granskade lektionerna.

Läs mer: Skolinspektionens: Undervisning i SO-ämnena år 7-9

Erfarenheter från nationella provgruppen:

Det blir bättre och bättre, men fortfarande finns det stora brister på många ställen

Källkritik ses som något allmänt, inte specifikt för historia

Svårigheter att hantera den historiska frågan inom källkritik. Det är en sak att kunna det själv, som lärare, men en helt annan sak att kunna växla ut det i klassrummet!

I vissa socioekonomiska elevunderlag klarar elever det väldigt bra. I andra är det mycket svårare. De har inte en hel klass av superambitiösa elever och materialet som finns till hjälp är högst bristfälligt. Väldigt få av högstadiets historieläromedel har med källkritik som en del av uppläggen. Där det finns, finns det kanske uppgifter, men ingen metodundervisning. Svårt att bara "tänka källkritiskt". Lärare lämnas ganska ensamma i detta. Det är svårt att ställa en fråga till historiskt källmaterial. Och det säger sig lite själv att om det är svårt för oss är det svårt för en 14-åring.

I kursplanerna 7-9:

Vad historiska källor kan berätta om människors grupper strävan att påverka. Levnadsvillkor uppfinningar, fackföreningar

Hur historiska källor och berättelser om en familjs eller släkts historia speglar övergripande förändringar i människors levnadsvillkor

Vad begrepp som källkritik betyder

Problem med källkritiken i undervisning

Historisk källkritik svår för elever

Autentiskt källmaterial är dubbelt svårt

- Ofta svårläst och ofta högre krav på läsförmåga
- Källorna behöver tvättas

Metoden saknas ofta

SO-lätt var ett material som producerades på 80-talet och gjordes för att vara lättläst. När man gjorde en nix-analys insåg man att den inte var så lättläst. I en jämförelse med några moderna läromedel var dagens läromedel generellt mer lättlästa än det som var skapat för att vara lättläst på 80-talet. Det här hanterar lärare varje dag, men det måste hanteras.

Texterna måste tvättas. Gör dem läsbara.

Texter från 30-talet är absolut för svåra för elever, även om de är maskinskrivna och med vad vi tycker "modernt" språk.

Stort motstånd mot att arbeta så här? Man kan använda den autentiska texten bredvid en tvättad. Kan också stryka under i texten för att leda eleven att förstå vad hen ska koda av.

Summa: underlätta för eleverna. Massor av bra källor ligger ute. Men många lärare kan inte hantera omarbetningen och då måste vi hjälpa dem att hitta en väg.

Testa själv de texter du skriver på lix.se

Tips för utveckling av arkivpedagogik

Vill ha färdiga uppgifter kopplade till kursplanen. Använder idag mycket skräp, för det är det som finns. Mikael ger exemplet lektion.se där man visst kan plocka fram 8 bra exempel, men totalt finns det ca 8000 upplägg.

Gärna uppgifter kopplade till autentiskt material

Möjligheten att snabbt kunna använda autentiskt material

Uppgifter som är knutna till ett centralt innehåll, ett epokområde, ett temaområde, utifrån kursplanens centrala innehåll

Uppgifter som direkt kan användas med elever; tvättade autentiska källor

Material som går att bedöma, kopplat till kunskapskrav och centralt innehåll

Få lärare besitter kompetensen att rakt av arbeta med autentiskt källmaterial

Språkutvecklande: begreppsförklaringar

"tvätta" texten, eller i minsta fall transkribera

Nivåmärkningar av materialet. Hur svårt är det?

Kontextualisera mera. Koppla källor till centralt innehåll

Uppgifter i anslutning till originalkällor

Uppgifter tydligt knutna till kursplanen, gärna med det uttryckt i termer av Centralt Innehåll, Kunskaps Krav eller syfte.

Mer material där historiska källor och historiebruk knyts samman. Så det blir tydligt att man kan använda texter för olika syften.

Om man måste välja mellan att göra upplägg för elever eller lärare – välj för lärare.

I en del uppgifter finns många steg. Lång väg för eleverna. Särskilt för lågpresterande

Bättre med 10 uppgifter med en punkt

Lixtest.se – använd detta som test på era texter!

Utgå också ifrån vad som funkar i verkligheten när barnen är på besök på arkivet. Det som funkar där funkar!

Innehållet i historieämnet är så stort att man inte kan lägga för mycket tid på avkodning och läsning av äldre texter.

Forum för levande historia

Riksdagsuppdrag att ta fram ett material kring källkritik, historiebruk och rasism

Har gjort separata sidor om källkritik och historiebruk, men de häger ihop. Materialet riktat direkt till eleven. Har därför en egen ruta för "om klassrumsmaterialet" där lärare får tips, facit, svårighetsgrad osv.

Källkritik

Har utgått ifrån vad lärarna ändå ska undervisa om. Vad undervisningen ska främja: Källkritik och insikt om rasism

Elever behöver, oavsett om de fått det tidigare eller ej, intro till källkritik. Har därför producerat två filmer. Se sidan

Materialet är upplagt så att man väljer en händelse och sätter igång.

Material som kompletterar läromedlen.

Utgår ifrån händelser i svensk historia som innehåller rasism, men också som lärare ska behandla i undervisningen.

Måste det vara piffit? Nej, men kul om man har pengar. Vill ge känslan av att man kliver in i arkiv.

Uppbyggnad

Kort introtext. Börjar med ett påstående. Med kort introtext, och får sedan uppgifter.

Tolkning, vilken källa används?

Fyra mappar med info från flera olika håll/perspektiv.

Man kan använda sig av en eller flera mappar, beroende på hur klassen ser ut.

Valbarheten en av framgångsfaktorerna

Funktioner för hjälp;

- Zoom (kan se och läsa original)
- [transkribering](#)
- ordlistor för varje sida
- viktigt i texten
- markera och dela med vänner (jobbar kanske i grupparbete)

Till varje tema finns huvudfrågor. Dessa syns på flera ställen så de är lätta att hitta tillbaka till

Även de källkritiska kriterierna upprepas

Minimalt med info om källan. Måste finnas, men det ska inte läggas så mycket värdering till källan .
Kort text om samtiden för att ge en kontext

Tredje frågan: vilka tankar och frågor väcker denna händelse hos dig?

(1: varför ville inte samiska föräldrar skicka sina barn till nomadskolan, 2 vilken källa valde du?)

Lättare att påbörja en dagsaktuell fråga kring rasism utifrån ett historiskt perspektiv.

Lägger inte in några egna frågor om nutidsfrågor. De växer fram ur materialet, individuellt för gruppen och till läraren.

Historiebruk

Olika teman, annars blir det så himla stort. Även om de håller ihop blir det mindre antal lådor, mindre antal text etc att möta. Viktigt med överskådligheten på sidan.

Även här kort introfilm

Hur historia används i olika tider med olika syfte.

Bygger på historiemedvetande; hur historia påverkar oss idag och i morgon

Historien kan också missbrukas!

Använd gärna forums film, om ni inte har möjlighet / vill göra en egen. Bra utgångspunkt för diskussioner

Exempel:

- Hur har filmskaparen använt historien i filmen sameblod, vilket syfte och vad får det för konsekvenser?
- Vilken historia blir film. Vilken händelse? Varför denna? Och vem vill du ska se filmen?

Ger en viss insikt i hur man brukar historien. Kan inte förutsätta att man gjort källkritikens delen, därför även en länk till kontext om historien.

Läraren behöver inte vara expert på filmen. Det ska väckas frågor. Legitimt att inte kunna.

Historiebruk och källkritik hänger ihop!!!

Tanken bakom

Vad säger styrdokumentet?

Vilka förmågor ska vi lyfta fram?

Varför jobbar inte lärare med historiska dokument, svårt, saknar tid, måste göra allt?

Urvalet

Vilka händelser, vilka källor? Ska vara kopplat till rasism, och som det finns källor med olika perspektiv på. Det ska gå att göra källkritik och historiebruk på materialet. Och det ska vara källor av olika sort, med variation vilket ger möjlighet att jobba på olika nivåer. Alla ska också gå att koppla till svensk rasism = Relevansen!

Lennart Ploom

Gör en jämförelse med Jupiter och Pluto. Det är samma förhållande i storlek mellan analogt och digitalt material.

Visar bild av New York Public Library från 1800-talet vilken liknar en gruva i flera våningar. Vill gärna att alla ska kunna gå in och hämta själv, enligt offentlighetsprincipen. Nu går inte det, men det går att skapa känslan av denna lätthet.

Statsarkivet har från och med 2019 en ny depå på Liljeholmen. Framförallt depå för 10 mil arkiv, men också en plats för publik verksamhet. Vill profilera sig som en kulturinstitution i det nya lokalsamhället. Ger möjlighet till möte med målgrupper. Kommer att använda sig av kartmaterialet och Stockholms bebyggelse.

Kettil om arkivpedagogik på Stockholms stadsarkiv och samspelet med webbpedagogik

Det viktigaste: den spännande, skolrelevanta och för skolungdomar hyggligt begripliga arkivhandlingen

Måste få lägga tid på att hitta guldkorn

Hur kan man sedan jobba med den? Kettil lägger upp den på Stockholmskällan. Om inte vi själva hittar sätt att använda materialet, kanske någon annan gör det. Lägg upp, så bygger du långsamt upp en bank med bra material att använda sig av.

Berättar om två exempel:

- Ex slav i Stockholm 1766, som behöver döpas
- Mordhot mot kronprinsen i brev

Använder ofta en rubrik för läraren och en för eleven. Så läraren förstår varför temat är relevant att jobba med men så att eleven blir intresserad

Alla dokument som man kan jobba med i skolprogram på Stadsarkivet, ligger också på Stockholmskällan.

Arkivpedagogik: inte bara dokument, utan med metod och frågor till.

Samma övningar för visning på plats och på webben

Även om Stockholmskällan är navet för pedagogiken, bygger Stadsarkivet också en egen sida där man kan publicera. Bl a en liten film om vad arkiv är. Kan användas som förberedelse. I film ska det gärna hända något var 5e sekund. Kettil har löst detta genom att byta kameravinkel var 5e sekund.

Visar filmen, gjord med mobilkamera.

Träna sökning?

Nej, inspirera, ge gärna ett hum om att det går att söka själv. Det finns inga bra verktyg, och det är ofta långtråkigt och ineffektivt.

Det finns massa databaser på Stadsarkiv. Bl a sådana som är mer curerade än t ex svar. Förutom att man har en databas där man hittar en bild och text kring denna, pekar det vidare på mer information. Det här kan lärare hitta själva, eleverna kan hemma välja bild, och sedan på arkivet kan man jobba vidare med materialet.

Grunden för det mesta är studiebesöken. Det som funkar i verkligheten kan man ofta lägga upp på webben.

Orientering i det arkivpedagogiska landskapet

Pedagogiskt webbmaterial

Förmedling

Hög grad av kontextualisering

Övningar

Lektionsförslag

Stockholmskällan uppbyggd enligt tanken att man enligt gamla tider ska kunna söka själv. Nu är det jättebra, för det är godbitar för många att ta del av. Men det är själva övningarna som är viktiga för skolan.

Databaser

Hög grad av indexering

Pekar vidare mot andra arkiv

Var post är googlingsbar

Attraktiv formgivning

Går det att göra en övning till databasen?

Råpublicerat arkivmaterial

Volymer utlagda som pdfer/bilder i digitala arkivförteckningen SVAR/NAD, arkiv digital

Fysiska arkiv

Tankar inför framtiden

Varför inte använda varandras digitaliserade resurser i digitala pedagogiska paket?

Kan vi använda oss mer av varandra? Och koppla till varandra?

Stockholmskällan

Börjar med att visa den "nya" sajten (sedan 1,5 år)

Visar en liten film om hur man kan använda Stockholmskällan för att hitta bilder på staden från förr

Samarbete mellan kulturförvaltningen, stadsarkivet, utbildningsförvaltningen inom Stockholms stad, ett ABMU-samarbete

Fem sätt att hitta källor

- Sökruta

- Sök direkt på kartan
- Tematiska snabbsökar
- via lektionsförslag
- temaartiklar

Om man söker en bild, får man fram en bild med metadata. Klickar man på länken kommer man till en kartvy

Allt material som finns på sidan är helt fritt att använda för skolan. För allmänheten är det "ccby", och låtmaterial är belagt med villkor.

När man hittar ett foto, kan man också läsa texter som är publicerade kring platser i närheten.

Kartfunktionen den mest populära. Kan välja vilken tid man vill se kartor på samma plats ifrån.

Lektionsförslag. Text politisk propaganda då och nu. Får jämföra politiska affischer. Stockholmskällan databas för elever. Lektionsupplägen ligger för sig, och hittas av lärare

Temaartiklar, text Astrid Lindgre, Katarina Taikon, Slussen, Brott och straff mm

Syfte

Tillgängliggöra historiska källor för skolan

- visa fler sidor av historien
- urvalet utgår från läroplanen

Öppnar dörrar till arkivens och museernas samlingar

Bonus: alla som gillar historia kan använda det.

Historia är kul, intressant, meningsfullt

Sara Grut

Riksantikvarieämbetet har i uppdrag att undersöka hur kulturarvet kan vara en resurs för skolväsendet. Sara Grut vid Landsarkivet i Östersund kommer att göra undersökningen och försöka ge en rättvisande bild av den pedagogiska verksamhet som bedrivs på arkiv runt om i Sverige. Arbetet har precis påbörjats, men hon kommer att ta kontakt med flera av de som deltar på mötet.

Övrigt

Landsarkivet i Göteborg tipsar om Digikult 24-25 april

Nästa möte med Arkivpedagogiskt forum är den 5 februari i Östersund. Förslag på tema för det mötet är "Estetik och Design". I sammanhanget vore det bra om vi även lyfte möjligheterna med skapande skola.